

вания и контролю за его эксплуатацией, гарантийное обслуживание и др. ДГМ и НГМЗ ориентируются на сегменты, характеризующиеся низкой платежеспособностью, что естественно отражается на уровне инновационной деятельности предприятий, а, стало быть, их дальнейшем развитии. Данным предприятиям следует более активно проводить исследования рынков сбыта. В условиях сокращения потребности традиционных заказчиков в оборудовании задачей ДГМ и НГМЗ является переориентирование производства на выпуск продукции для более перспективных рыночных сегментов. Первому предприятию целесообразно

отказаться от чрезмерной зависимости от услуг посреднических организаций по продаже собственной продукции, а также активизировать усилия на освоении новых регионов ее сбыта. Второму предприятию, помимо освоения новых регионов сбыта, необходим также поиск новых отраслей сбыта продукции.

Итак, анализ актуальных потребителей позволяет не только правильно выбрать стратегию обновления, но и, что немаловажно, дает возможность критически отнестись к результатам коммерческой деятельности, сделать соответствующие выводы и наметить пути дальнейшего развития предприятия.

Н.Й. КОНИЩЕВА, д. е. н.,

Институт економіки промисловості НАН України;

І.А. КАРАГОДОВ, Держуправління екобезпеки Мінекоресурсів України в Донецькій області

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ГОЛЛАНДІЇ

В Донецькій області проблема відходів виробництва та споживання належить до числа найбільш актуальних. Відсутність полігонів по екологічно безпечному складуванню та захороненню відходів, заводів по переробці промислових та побутових відходів спонукає виникненню безлічі стихійних звалищ, призводить до забруднення атмосфери, ґрунтів, поверхневих та підземних вод, негативно впливає на середовище існування населення області. Сумарне накопичення промислових та побутових відходів на території області складає 4-6 млрд. тонн, тобто біля 25% від накопичених в Україні.

Тому, автори вважають, що настала необхідність в удосконаленні та підвищенні якості первинного обліку утворення, утилізації, переробки, знешко-

дження, складування, транспортування, експорту та імпорту відходів в регіоні.

В статті 5 Закону України «Про відходи» відзначається: «Основними принципами державної політики в галузі питань поводження з відходами є пріоритетний захист навколишнього природного середовища та здоров'я людини від негативного впливу відходів, забезпечення економного використання матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів, науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних і соціальних інтересів суспільства щодо утворення та використання відходів з метою його сталого розвитку» [1].

Законодавством України передбачено, що одним із основних напрямів дер-

жавної політики є обов'язковий облік відходів на основі їх класифікації та паспортизації. Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (стаття 24) передбачається здійснювати державний облік об'єктів, що шкідливо впливають на стан навколишнього середовища [2]. Підприємства, установи та організації усіх форм власності зобов'язані на основі матеріально-сировинних балансів виробництва виявляти та вести первинний поточний облік кількості, типу і складу відходів, що утворюються, перевозяться, зберігаються, утилізуються та знешкоджуються, і надавати про них статистичні звіти в установленому порядку.

Організація вирішення вищевказаних питань згідно з Законом України «Про відходи» віднесено до компетенції органів місцевого самоврядування, тобто: складання та ведення реєстру об'єктів утворення, опрацювання і утилізації відходів та реєстру місць їх видалення; організація ведення обліку утворення, опрацювання, знешкодження, утилізації та видалення відходів, їх паспортизації. Але, на практиці в органах місцевого самоврядування відповідних структур до цього часу не створено.

Слід відзначити, що в сучасних умовах в Україні впроваджена та діє державна статистична річна звітність за формою №1 – «токсичні відходи», яку повинні складати усі суб'єкти підприємницької діяльності та подавати щорічно місцевим органам Держкомстату і Мінекоресурсів України. Обласні управління статистики з застосуванням комп'ютерних програмних комплексів щорічно опрацьовують звіти підприємств та подають їх обласним державним адміністраціям. Але це не достатньо для виконання в повному обсязі Закону України «Про відходи», яким передбачено здійснювати державний облік та паспортизацію відходів в обов'язковому порядку на всій території України.

Першим практичним кроком щодо підвищення ефективності діяльності природоохоронних органів в сфері поводження з відходами слід вважати розробку та введення в експлуатацію в 1999 р. у підрозділах Мінекоресурсів України інформаційно-аналітичної системи (ІАС) «Відходи». Її головною метою є своєчасне і повне інформаційне забезпечення на стадії обґрунтування і прийняття рішень на всіх напрямках і рівнях діяльності у сфері поводження з відходами; накопичення та збереження інформації; уніфікація та підвищення оперативності кругообігу відповідних документів.

Державним управлінням екологічної безпеки в Донецькій області проведено роботу щодо впровадження ІАС «Відходи» в практичну діяльність. В зв'язку з дефіцитом комп'ютерної техніки у багатьох місцевих екологічних держінспекціях, практичне впровадження ІАС «Відходи» на місцевому рівні та на підприємствах не здійснюється. Тому до цього часу обмін інформацією між підприємствами і природоохоронними органами, між держінспекціями та Держуправлінням вирішується традиційним методом – на «папірових носіях». Для Донецької області дуже гостро стоїть питання невідкладного вирішення інформаційного забезпечення. На порозі третього тисячоліття, таке положення справ з автоматизацією та комп'ютеризацією природоохоронної діяльності в сфері поводження з відходами не може вважатися задовільним і потребує безвідкладного удосконалення на всіх рівнях управлінської діяльності.

З моменту прийняття Закону України «Про відходи» (5 березня 1998 р.) в Донецькій області не здійснено в повному обсязі заходи щодо організації та практичного ведення на обласному та місцевому рівні державного реєстру об'єктів утворення, обробки та утилізації відходів, державного реєстру місць видалення відходів, створення сучасної

регіональної інформаційної системи у сфері поводження з відходами. Першим кроком в цьому напрямі слід вважати створення комп'ютерної бази накопичувачив відходів для 590 підприємств, що виконана Донецькою енергетичною індустріальною компанією (ДЕІКОМ). Головна мета такої бази даних - узагальнення, аналіз та інвентаризація промислових відходів з можливістю їх подальшого використання. Але позаувагою ДЕІКОМ залишилися відходи сільськогосподарського виробництва, побутові та інші небезпечі відходи для навколишнього середовища і здоров'я населення.

Узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду управління в сфері поводження з відходами дає підстави для рекомендацій по створенню в Донецькій області державної регіональної структури управління в сфері поводження з відходами.

Наприклад, у Голландії облік обсягів утворення, збору, переробки і захоплення відходів на протязі року організує та здійснює «Центральний пункт Голландії по обліку відходів». Останній веде також реєстрацію експорту та імпорту відходів за інформацією від підприємств, яка поступає за допомогою «електронної пошти» та на магнітних носіях (дискетах). Центральний пункт веде реєстр (перелік) всіх підприємств Голландії з відомостями про технології та види відходів, тощо. Центральний пункт обслуговує 20 фахівців. Утримання штату коштує 3 млн. гульденів на рік (2,5 млн. дол. США). Частина коштів на утримання штату компенсується за рахунок надання платних інформаційних послуг недержавним підприємствами та іншим приватним клієнтам. Центральний пункт обліку відходів здійснює збір і комп'ютерне опрацювання форм-звітів та інших відомостей підприємств, їх аналіз і щорічно надає відповідні звіти уряду країни, провінцій, а також природоохоронному Інспекторату Голландії.

На підставі проведених досліджень фактичного положення справ у сфері поводження з відходами в Донецькій області та з урахуванням вимог Закону України «Про відходи» доцільно створити у регіоні відповідну державну структуру - «Регіональний комп'ютерний Центр державного обліку відходів». Головною метою Центру повинно бути: своєчасне та якісне виконання вимог природоохоронного законодавства щодо організації належного державного обліку в галузі поводження з відходами; створення належної комп'ютерної мережі на державному, регіональному і місцевому рівнях; створення бази даних та ведення державного реєстру об'єктів утворення та утилізації відходів; державного реєстру місць видалення відходів; обліку діючих та проектуємих технологій; обліку імпорту і експорту відходів, організація і здійснення міжгалузевого та міжрегіонального інформаційного обміну у сфері поводження з відходами.

Створення Регіонального Центру державного обліку відходів дозволить вирішити такі головні завдання:

- здійснення на регіональному рівні належного державного обліку в сфері поводження з промисловими, побутовими та іншими відходами;

- формування інформаційних ресурсів у галузі поводження з відходами і створення на цій основі регіонального ринку інформаційних продуктів та послуг у сфері поводження з відходами;

- формування регіональної системи інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів місцевого самоврядування та природоохоронної діяльності;

- забезпечення інтеграції Донецької області з міжрегіональним та світовим інформаційним простором з комплексу питань екології.

Схема інформаційних потоків Регіонального комп'ютерного Центру державного обліку відходів для умов Донецької області представлена на рис. 1.

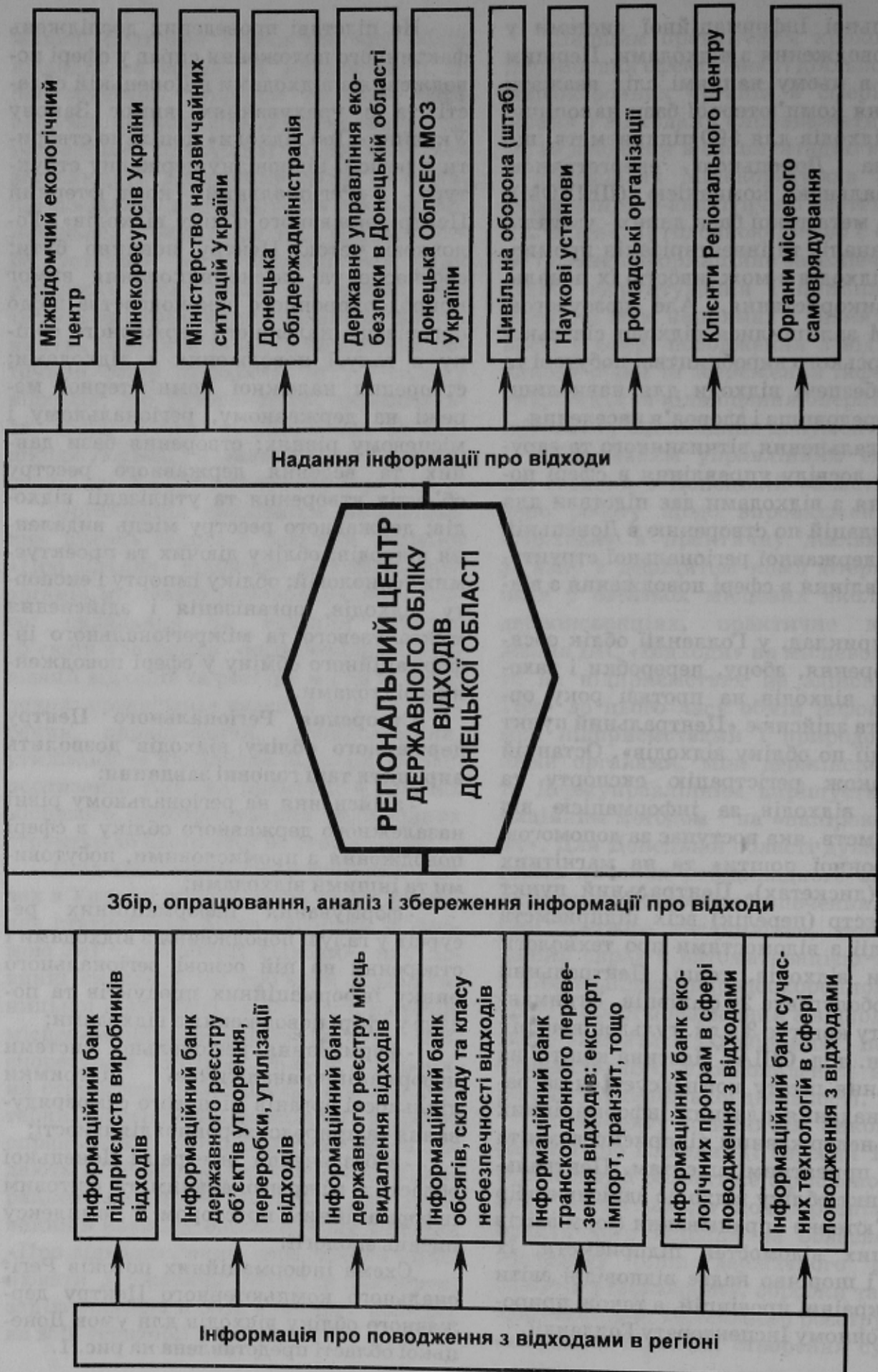

Рис.1. Схема інформаційних потоків Регіонального Центру державного обліку відходів Донецької області

В структурі Регіонального Центру передбачено створити:

1. Інформаційний банк підприємств-виробників відходів (реквізити підприємств, основні види продукції, що виробляється).

2. Інформаційний банк державного реєстру об'єктів утворення, обробки та утилізації відходів (номенклатура, обсяги утворення, обробки та утилізації відходів, кількісні та якісні характеристики відходів).

3. Інформаційний банк державного реєстру місць видалення відходів (повний облік функціонуючих, закритих і законсервованих місць видалення відходів, відомості про моніторинг та вплив цих місць на стан довкілля та здоров'я людини).

4. Інформаційний банк технологій поводження з відходами (відомості про діючі в регіоні технології, про сучасні вітчизняні та іноземні технології у сфері поводження з відходами).

5. Інформаційний банк транскордонного перевезення відходів (відомості про експорт, імпорт, транзит відходів; час та способи транспортування: автомобільний, залізничний, морський транспорт, а також відомості про рух відходів на межрегіональному і місцевому рівні).

6. Інформаційний банк складу відходів, їх небезпечності (відомості про хімічний та фізичний склад і властивості відходів, що утворюються на підприємствах регіону, країни, а також ступінь їх небезпечності для навколишнього природного середовища та здоров'я людини).

Слід відзначити, що створення Центру з застосуванням сучасних комп'ютерних технологій дозволить своєчасно приймати на місцевому та регіональному рівні раціональні управлінські рішення в сфері поводження з відходами. А тому передбачається постійне функціонування комп'ютерної мережі для передачі відповідної інформації широкому колу державних органів влади, державним природоохоронним органам,

екологічним організаціям, підприємствам тощо.

Значною подією за роки існування України, як незалежної держави, слід вважати прийняття Закону України «Про Національну програму інформатизації» [3]. Остання передбачає забезпечити громадян і суспільство своєчасною і повною екологічною інформацією шляхом широкого використання сучасних комп'ютерних технологій. Це дуже важливо з точки зору реалізації прав людини на інформацію про екологічний стан навколишнього середовища [4].

З урахуванням широкого спектру гострих екологічних проблем, створення Регіонального комп'ютерного Центру державного обліку відходів дозволить в певній мірі вдосконалити діючий організаційно-економічний механізм управління в сфері поводження з відходами, поліпшити стан навколишнього природного середовища в регіоні. Це також буде вагомим внеском щодо виконання державної Програми використання відходів виробництва і споживання на період до 2005 року, Програми використання відходів виробництва та споживання в Донецькій області на період до 2005 року, Програми соціально-економічного розвитку Донецької області на період 1998-2000 років та Програми «Донецька область - 2010».

Список літератури

1. Закон України «Про відходи».
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».
3. Закону України «Про Національну програму інформатизації».
4. Конституція України.
5. А.И.Амоша, Н.И.Конищева, А.М.Близнюк, Т.В.Бородина и др., всего 25 чел. Региональная система управления использованием отходов: опыт и проблемы. Программа использования отходов производства и потребления Донецкой области // Донецк: ИЭП НАН Украины, 1999.
6. Карагодов И.А. Управление отходами // Бизнес Информ.- 1998.- №13-18.